

Diploma in Disaster Management Examination, 2016

Paper-II: Fire Fighting and Rescue

Thursday 28th April 2016

11.00 am to 2.00 pm.

Time : 3 Hours

Max. Marks: 100

Note : i) *All questions are Compulsory*

ii) *Figures in brackets indicate full marks*

01) Answer any **one** of the following.

(20)

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा.

1. Describe the elements of rescue and list out the rescue equipments.
बचाव कार्याची मौलिक बाबींचे वर्णन करा आणि बचावकार्यात लागणारी साधन संपत्तीची यादी करा.
2. Describe the importance of rules of fire safety.
अग्नि पासून सुरक्षाचे नियमांचे महत्त्व विषद करा.

02) Answer any **two** of the following.

(30)

खालील पैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर लिहा.

1. Location of fire detector and alarm.
अग्नि शोधक यंत्र आणि अलार्मचे स्थान.
2. Rescue from underground.
भूगर्भातून बचाव [तळातून बचाव]
3. Choice of man for security organization.
सुरक्षा संगठनेसाठी कर्मचारी निवड.
4. Causes of calamities.
प्रकोपाचे कारणे.

03) Write short notes on **any six** .

(30)

खालील पैकी कोणत्याही सहा प्रश्नांवर टिपा लिहा.

1. Theft and Security.
चोरी आणि सुरक्षा.
2. Security orders.
सुरक्षा आदेश.
3. Procedures of security.
सुरक्षेची प्रक्रिया

PTO

4. Vigilance.
दक्षता
5. Warning system.
सर्तकता व्यवस्था.
6. Rescue from height.
उंचीवरून बचाव.
7. Importance of fencing.
सुरक्षा भिंत बांधण्याचे महत्त्व.
8. Earthquake prediction.
भूकंपाचे पूर्वअंदाज.

04) Match the following -जोड्या लावा

1) Richter Scale- रिक्टर स्केल.	a) Outs – बंदी	(10)
2) Camps- शिबीरे	b) Extinguisher – शामक	
3) Security- सुरक्षितता	c) Warning – सूचना	
4) Fire- अग्नि	d) Earthquake- भूकंप	
5) Lock- सेफ्टी	e) Temporary shelter- अस्थाई राहण्याची व्यवस्था	

05) Write Right or Wrong (Please $\sqrt$) -

बरोबर आहे की चूक उतारे लिहून $\sqrt$ करा.

(10)

1. HR Manager is responsible for safety in Industry. (Right / Wrong).
मानव संसाधन अधिकारीवर कारखान्याच्या सुरक्षेची जबाबदारी असते. [बरोबर / चूक]
2. Oxygen is used to extinguish fire. (Right / Wrong).
अग्नीशांत करण्यासाठी ऑक्सिजनचा वापर केला जातो. [बरोबर / चूक]
3. Trucks carrying hazardous chemical should display the content & emergency phone/ mobile numbers. (Right / Wrong)
घातक रसायन वाहणा-या ट्रकावर आतील माहिती आणि संकटकालीन दूरध्वनी / भ्रमणध्वनी क्रमांक दर्शविणे अणिवार्य असते. [बरोबर / चूक]
4. Jungle fire is caused by friction between the two trees. (Right / Wrong)
जंगलातील आग दोन झाडांचे घर्षणामुळे लागते. [बरोबर / चूक]
5. Security officer should not wear identity card. (Right / Wrong)
सुरक्षा अधिका-याला ओळख पत्र घालण्याची आवश्यकता नसते. [बरोबर / चूक]

.....

Diploma in Disaster Management Examination, 2016
Paper-III: Common Risks: Industrial Safety, Medical Service &
Hygiene.

Friday 29th April 2016
11.00 am to 2.00 pm.

Time : 3 Hours

Max. Marks: 100

Note : i) *All questions are Compulsory*
ii) *Figures in brackets indicate full marks*

01) Write an essay on any One. (20)

खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

1. Industrial Accidents.
औद्योगिक अपघात.
2. Importance of Cleanliness.
स्वच्छतेचे महत्त्व.

02) Answer any two of the following. (30)

खालील पैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर लिहा.

1. Explain the causes of Accidents.
अपघातांचे कारणे स्पष्ट करा.
2. Discuss the importance of safety education and training.
सुरक्षिततेचे शिक्षण व प्रशिक्षणाचे महत्त्व यावर चर्चा करा.
3. Explain the basic Medical services needed in any settings.
कोणत्याही क्षेत्रामध्ये मुळ वैद्यकीय सेवांची गरज स्पष्ट करा.
4. Discuss the precautions needed in order to prevent epidemics.
साथीचे आजार टाळण्यासाठी घेण्याच्या दक्षतेवर चर्चा करा.

03) Write short notes on any six. (30)

खालील पैकी कोणत्याही सहा प्रश्नांवर टिपा लिहा.

1. Use of protective equipments.
संरक्षण साधनाचा वापर.
2. Public Media.
सार्वजनिक प्रसार माध्यमे.

PTO

3. Accidents Records.
अपघात नोंद
4. Hazards in Industries.
औद्योगिक धोके.
5. Stress.
तणाव.
6. Importance of Ventilation.
हवा खेळण्याच्या व्यवस्थेचे महत्त्व.
7. Maintenance of devices.
यंत्रणांची देखभाल.
8. Ambulance service.
रुग्णवाहिका सेवा.

04) Match the following -जोड्या लावा

1) Training- प्रशिक्षण	a) 1986 - १९८६	(10)
2) Factories Act- फॅक्टरी कायदा.	b) Human Failures - मानवी अपयश	
3) Safety Awards- सुरक्षा पारितोषिक	c) 1948 - १९४८	
4) Accidents - अपघात	d) Motivation- प्रवृत्त करणे.	
5) Environment pollution Protection Act.- पर्यावरण प्रदूषण नियंत्रण कायदा.	e) Safe work performance- सुरक्षित कामाची कृती.	

05) Write Right or Wrong (Please ✓) -

बरोबर आहे की चूक उत्तारे लिहून ✓ करा.

(10)

1. Accidents are caused due to unsafe conditions. (Right / Wrong).
असुरक्षित स्थितीमुळे अपघात घडतात. [बरोबर / चूक]
2. Safety week is celebrated from 4th March. (Right / Wrong).
४ मार्च पासून सुरक्षा आठवडा साजरा केला जातो. [बरोबर / चूक]
3. Noise pollution causes hearing loss. (Right / Wrong)
आवाजाचे प्रदुषणामुळे ऐकण्याची क्षमता कमी होते. [बरोबर / चूक]
4. Medical Fitness Certificate is not needed. (Right / Wrong)
नोकरी करिता वैद्यकीय तंदुरुस्त प्रमाणपत्राची गरज नाही. [बरोबर / चूक]
5. Accident records should be maintained by Industries. (Right / Wrong)
औद्योगिक केंद्रात अपघाताची नोंद ठेवली पाहिजे. [बरोबर / चूक]

Diploma in Disaster Management Examination, 2016
Paper-IV: Social Risk: Civil Defence and Community Safety.
Saturday 30th April 2016
11.00 am to 2.00 pm.

Time : 3 Hours

Max. Marks: 100

Note : i) *All questions are Compulsory*
ii) *Figures in brackets indicate full marks*

- 01) Write an essay on any One. (20)**
खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.
1. Organizations in "Civil Defence".
"नागरी सुरक्षा" संस्था.
2. "Preventive measures in Traffic Safety"
"वाहतूक सुरक्षातील प्रतिबंधात्मक उपाय"
- 02) Answer any two of the following. (30)**
खालील पैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर लिहा.
1. Explain the objectives of Civil Defence.
नागरी सुरक्षिततेची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
2. Prepare a note on Civil Defence measures.
नागरी सुरक्षिततेची उपाय- टीप्पणी तयार करा.
3. State Do's and Don'ts for traffic drivers.
वाहन चालकाने करावे व न करू नये हे विषय करा.
4. Describe the organizations for crowd control.
गर्दी नियंत्रणासंबंधित संस्थांचे वर्णन करा.
- 03) Write short notes on any six. (30)**
खालील पैकी कोणत्याही सहा प्रश्नांवर टिपा लिहा.
1. Functions of Civil Defence.
नागरी सुरक्षिततेची कार्ये.
2. Nuclear Weapons.
अणुशस्त्रे.

PTO

3. Explosives. स्फोटके.
4. Civil Defence Plan for Industry. उद्योगांसाठी नागरी सुरक्षितता आराखडा.
5. Accidents on roads. रस्त्यावरील अपघात.
6. Safe Layout. सुरक्षित आराखडा.
7. Safety of Public vehicles. सार्वजनिक वाहनांची सुरक्षितता
8. Commercial meets. वाणिज्य मेळावे.

04) Match the following -जोड्या लावा

1) Modern War- आधुनिक युद्ध	a) Dignitaries. -महत्तवाच्या व्यक्ति.	(10)
2) Explosives- स्फोटके	b) Traffic Safety - वाहतूक सुरक्षितता	
3) Air raid warnings.- हवाई हल्लाची सूचना	c) Preventive measures. - प्रतिबंधात्मक उपाय	
4) Traffic Signals- वाहतूक नियंत्रक.	d) Missiles- क्षेपणास्त्रे.	
5) Special routs- विशेष मार्ग.	e) Chemical weapons.- रासायनिक शस्त्रे.	

05) Write Right or Wrong (Please $\checkmark$) - बरोबर आहे की चूक उत्तरे लिहून $\checkmark$ करा.

(10)

1. Pillion rider has to wear helmet on two wheeler. (Right / Wrong). दुचाकीवर मागे बसलेल्या व्यक्तीस हेल्मेट धारण करणे आवश्यक आहे. [बरोबर / चूक]
2. Green Signal means "Stop" (Right / Wrong). हिरवा दिवा म्हणजे "थांबा" [बरोबर / चूक]
3. Vehicle Driver can consume liquor while driving. (Right / Wrong) वाहन चालवितांना चालक मद्य प्राशन करू शकतो. [बरोबर / चूक]
4. Vehicle should always be driven on our right hand side. (Right / Wrong) वाहन चालवितांना ते नेहमी आपल्या उजव्या बाजूने चालवावे. [बरोबर / चूक]
5. Each industry should have civil defence plan. (Right / Wrong) प्रत्येक उद्योगाचा नागरी सुरक्षा आराखडा असावा. [बरोबर / चूक]

.....

Diploma in Disaster Management Examination, 2013

Paper-I: Organization and Management Study

Wednesday 08th May 2013

10.30 to 1.30 pm.

Time : 3 Hours

Max. Marks: 100

Note : i) All questions are Compulsory

ii) Figures in brackets indicate full marks

01) Write an essay on any One. (20)

खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

1. Impact of Natural Calamity
नैसर्गिक आपत्तीचा होणारा परिणाम
2. The concept and phases of Disaster.
आपत्तीची संकल्पना व टप्पे.

02) Write answers on any two. (30)

खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1. Possible preventive and protective measures to be applied in case of any Oceanic Disaster.
कोणत्याही सागरीय आपत्तीमध्ये घेण्यात येणारी प्रतिबंधात्मक व बचावत्मक खबरदारी
2. Importance of Training and Education for the community to face natural calamities.
कोणत्याही नैसर्गिक आपत्तीचा सामना करण्यासाठी शिक्षण व प्रशिक्षणाचे महत्व विषद करा.
3. Concept and Principles of planning.
नियोजनाची संकल्पना व तत्वे.

03) Write short notes on any six . (30)

खालील पैकी कोणत्याही सहा प्रश्नांवर टिपा लिहा.

1. List out any five natural calamities.
कोणत्याही पाच नैसर्गिक आपत्तींची यादी तयार करा.
2. Do's and Dont's in Earthquake.
भूकंप झाल्यास काय करावे व करू नये.
3. Role of Social Work Organization in Disaster.
आपत्तीमध्ये समाजकार्य संस्थांची भूमिका.

4. Role of Media in Disaster.
आपत्तीमध्ये प्रसार माध्यमांची भूमिका.
5. Explain the extend and kind of damage caused by flood.
पूरामुळे होणा-या नुकसानीचे विवेचन करा.
6. Warning System as a tool of imparting information.
“सूचना यंत्रणा” ही माहिती पुरवण्याचे उत्तम साधन आहे.
7. Describe the type of damage caused to utility services by Tsunami.
त्सुनामीमुळे जीवनावश्यक सेवांचे होणारे नुकसान विषद करा.

04) Match the following -जोड्या लावा (10)

1) Public Media- सार्वजनिक प्रसार माध्यम	a) Preparedness -पूर्वतयारी
2) Warning system- सूचना यंत्रणा	b) Capacity Building- क्षमता बांधणी
3) Cyclone- चक्रीवादळ	c) Satellite - उपग्रह
4) Training- प्रशिक्षण	d) T.V. & Radio- आकाशवाणी व दूरदर्शन
5) Preventive Measures- प्रतिबंधात्मक उपाय	e) Natural Disaster- नैसर्गिक आपत्ती.

05) Write Right or Wrong (Please $\sqrt$) - (10)

बरोबर आहे की चूक उत्तरे लिहून $\sqrt$ करा.

1. You should believe in rumour in disaster (Right / Wrong)
आपत्तीमध्ये अफवांवर विश्वास ठेवावा. (बरोबर / चूक)
2. War is Natural Disaster (Right / Wrong).
युद्ध ही नैसर्गिक आपत्ती आहे. (बरोबर / चूक)
3. Flood is man-made disaster (Right / Wrong)
पूर ही मानव निर्मित आपत्ती आहे. (बरोबर / चूक)
4. Radio-TV gives us information regarding Disaster (Right / Wrong)
आकाशवाणी व दूरदर्शनद्वारे आपणास आपत्ती संदर्भात माहिती मिळते (बरोबर / चूक)
5. Any event which occurs all of a sudden causes damage to life and property is a disaster. (Right / Wrong)
कुठलिही कल्पना नसता अनेपेक्षितपणे घडणारी घटना कि ज्यामुळे जीवित व वित्त हानी होते म्हणजेच आपत्ती. (बरोबर / चूक).

Diploma in Disaster Management Examination, 2013

Paper-II: Fire Fighting and Rescue

Thursday 09th May 2013

10.30 to 1.30 pm.

Time : 3 Hours

Max. Marks: 80

Note : i) *All questions are Compulsory*

ii) *Figures in brackets indicate full marks*

01) Answer in detail any One of the following. (20)
खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

1. Describe various types of fire and fire storms.
आगीचे विभिन्न प्रकार व अग्नीचे तुफान- यावर चर्चा करा.
2. Explain the features of fire damages in industries and factories.
उद्योग आणि कारखान्यामध्ये आगी पासून होणा-या नुकासानीचे वैशिष्ट्ये सांगा.

02) Write answers on any two of the following. (30)
खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1. Describe the aims and objectives of Fire Brigade at city level.
शहर पातळीवरील अग्नीशमन दलाचे ध्येय व उद्देश स्पष्ट करा.
2. Bring out the importance and functioning of Fire Detectors and Alarms.
अग्नी शोधक (Fire Detectors) आणि धोक्याचा गजर (Alarm) चे कार्य व महत्वावर प्रकाश टाका.
3. Describe the principles of rescue operation.
बचाव कार्याच्या तत्वांवर चर्चा करा.
4. Explain the aspects of medical assistance for the trapped in fire.
आगीमध्ये फसलेल्या लोकांकरिता औषध स्वरूपात मदतीवर चर्चा करा.

03) Write short notes on any six of the following. (30)
खालील पैकी कोणत्याही सहा प्रश्नांवर संक्षिप्त टिपा लिहा.

1. Bring out the importance of security.
“सुरक्षा” चे महत्वावर प्रकाश टाका.
2. List out causes of calamities.
आपत्तीचे कारणांची यादी करा.

3. Reliabilities of prediction.
भविष्यवाणीची विश्वसनीयता.
4. Warning systems.
धोक्याची सूचना प्रणाली.
5. Difficulties in resettlement of rescued people.
बचाव केलेल्या लोकांचे पुनर्वसनामधील समस्या / अडचणी
6. Importance of vigilance.
दक्षताचे महत्व.
7. Write a note on Security orders.
सुरक्षाचे आदेश- संक्षिप्त टीप लिहा.
8. Limitations of Security Organizations.
सुरक्षा संघटनांची मर्यादा.

04) Match the following -जोड्या लावा (10)

1) Security- सुरक्षा	a) Claim -हक्क
2) Fire- आग	b) Operator- परिचालक
3) Insurance- विमा	c) Sprinklers- शिडकाव करणारी यंत्रे
4) HAM- हॅम	d) Officer- अधिकारी
5) Auto- स्वयंचलित	e) Alarm- अलार्म

05) Write Right or Wrong (Please ✓) - (10)
बरोबर आहे की चूक उत्तरे लिहून ✓ करा.

- 1) There should be mess using LPG under every girls hostel (Right / Wrong)
मुलींच्या प्रत्येक वस्तिगृहात मध्ये LPG गॅस वापरणारी मेस असली पाहिजे. (बरोबर / चूक)
- 2) Every Truck/Container carrying hazardous Chemicals need not display the content and helpline numbers (Right / Wrong).
धोकादायक रसायन घेवून जाणा-या कन्टेनर किंवा ट्रक मध्ये काय आहे व हेल्पलाईन दाखवणे गरजेचे नाही. (बरोबर / चूक)
- 3) A passenger should pull chain if the train is on fire (Right / Wrong)
चालत्या ट्रेन मध्ये आग लागली तर प्रवाश्यांनी साखळी ओढली पाहिजे. (बरोबर / चूक)
- 4) LPG cylinder should be switched off immediately after cooking (Right / Wrong)
स्वयंपाक तयार झाल्यानंतर LPG cylinder ताबडतोब बंद करायला पाहिजे (बरोबर / चूक)
- 5) Colour of fire- fighting vehicles is usually Blue (Right / Wrong)
अग्नीशमन गाडीचा रंग सर्वसाधारणपणे निळा असतो (बरोबर / चूक).

Diploma in Disaster Management Examination, 2013
Paper-III: Common Risks: Industrial Safety, Medical Service & Hygiene.

Friday 10th May 2013
10.30 am to 1.30 pm.

Time : 3 Hours

Max. Marks: 100

*Note : i) All questions are Compulsory
ii) Figures in brackets indicate full marks*

- 01) Write an essay on any One. (20)**
खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.
1. Accident Reporting.
अपघात अहवाल लेखन.
  2. Medical Fitness.
वैद्यकीय पात्रता.
- 02) Write answers on any two. (30)**
खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.
1. Explain the common hazards in Industry.
औद्योगिक क्षेत्रातील सर्वसामान्य धोके स्पष्ट करा.
  2. Discuss the need and importance of First Aid.
प्राथमिक उपचाराची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
  3. Explain the role of Safety Officer.
सुरक्षा अधिकारी याची भूमिका स्पष्ट करा.
  4. Explain the duties and functions of Medical Staff.
वैद्यकीय कर्मचारी यांचे कर्तव्य आणि कार्य स्पष्ट करा.
- 03) Write short notes on any six . (30)**
खालील पैकी कोणत्याही सहा प्रश्नांवर टिपा लिहा.
1. Prevention of epidemic
साथीचे प्रतिबंध
  2. Handling of chemicals.
रसायन वस्तुंची हाताळणी.

3. Role of public media.

प्रसार माध्यमाची भुमिका.

4. Pollution.

प्रदुषण.

5. Medical Checkup.

वैद्यकीय तपासणी.

6. Physical Stress.

शारीरिक तणाव

7. Industrial Cleanliness.

औद्योगिक स्वच्छता.

8. Radiation Hazards

किर्णोत्सर्जन धोके.

04) Match the following -जोड्या लावा

(10)

1) Posters – भित्तीपत्रक

a) Statutory – वैधानिक

2) Carelessness- निष्काळजी

b) Method- पध्दत

3) On the job training- कामावरचे प्रशिक्षण

c) Cause of accident – अपघाताचे कारण.

4) Safety Inspection- सुरक्षा तपासणी

d) Technique to Communicate-

संज्ञापनाचे तंत्र

5) First Aid- प्राथमिक उपचार

e) Prevention of Accident- अपघातावर प्रतिबंध

05) Write Right or Wrong (Please √) -

(10)

बरोबर आहे की चूक उत्तरे लिहून √ करा.

1. The dangerous parts of the machines should be properly fenced. (Right / Wrong)

मशीनचे धोकादायक भागाभोवती योग्य आवरण असावे. (बरोबर / चूक)

2. Safety does not need management approval. (Right / Wrong).

सुरक्षेकरिता व्यवस्थापनाची मान्यतेची गरज नाही. (बरोबर / चूक)

3. National Safety Council is a voluntary body. (Right / Wrong)

राष्ट्रीय सुरक्षा मंडळ ही एक स्वयंसेवी संस्था आहे. (बरोबर / चूक)

4. Ventilation is not needed in Industry. (Right / Wrong)

औद्योगिक क्षेत्रात वायुविजन गरज नाही. (बरोबर / चूक)

5. Planning of location is essential for safety. (Right / Wrong)

सुरक्षेसाठी जागेचे नियोजन करणे गरजेचे आहे. (बरोबर / चूक).

Diploma in Disaster Management Examination, 2013
Paper-IV: Social Risk: Civil Defence and Community Safety.

Saturday 11th May 2013

10.30 am to 1.30 pm.

Time : 3 Hours

Max. Marks: 100

Note : i) All questions are Compulsory

ii) Figures in brackets indicate full marks

01) Write an essay on any One. (20)

खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

1. Civil Defence Organization

नागरी सुरक्षा संस्था.

2. Safe Lay Out for exhibition.

प्रदर्शनासाठी सुरक्षित आराखडा.

02) Write answers on any two. (30)

खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

1. Explain the concept of modern war and weapons against civil population.

आधुनिक युद्धे व नागरी लोकसंख्येच्या विरोधातील शस्त्रास्त्रे संकल्पना स्पष्ट करा.

2. Discuss the considerations of Civil Defence Plan for industry.

कारखान्यासाठीच्या सुरक्षित नागरी सुरक्षा आराखड्यातील ग्राह्य बाबींवर चर्चा करा.

3. Prepare a note; on organization of Exhibition.

प्रदर्शन आयोजन यावर टिपणी तयार करा.

4. Discuss on Road Accidents.

रस्ते अपघातांवर चर्चा करा.

03) Write short notes on any six. (30)

खालील पैकी कोणत्याही सहा प्रश्नांवर टिपा लिहा.

1. Concept of Civil Defence.

नागरी सुरक्षा संकल्पना.

2. Bombs

बॉम्ब

3. Aims and objectives of civil defence organization.

नागरी सुरक्षा संस्थाची ध्येय व उद्दिष्टे.

4. Measures in industry for emergency.

कारखान्यातील संकटकालीन उपाययोजना.

5. Accidents in water ways.

जलअपघात

6. Crowd Control.

गर्दीवर नियंत्रण.

7. Parking arrangement.

पार्किंगची व्यवस्था.

8. Chemical Weapons.

रासायनिक शस्त्रे

04) Match the following -जोड्या लावा

(10)

1) Modern War – आधुनिक युद्ध

a) Traffic Signals – वाहतूक सिग्नल

2) Peace Time- शांतता काळ

b) Bombs & Missiles – बॉम्ब आणि क्षेपणास्त्रे

3) Traffic Safety- वाहतूक सुरक्षा

c) Flood Lights – प्रकाश झोत

4) Public Lights- सार्वजनिक दिवे

c) Volunteer- स्वयंसेवक

5) Crowd Control- गर्दी नियंत्रण

d) Preparation for prevention-

प्रतिबंधाची तयारी

05) Write Right or Wrong (Please √) -

(10)

बरोबर आहे की चूक उत्तरे लिहून √ करा.

1. Red Signal means Stop. (Right / Wrong)

लालबत्ती म्हणजे थांबा. (बरोबर / चूक)

2. While walking on road keep left. (Right / Wrong).

रस्त्यावर पायी चालतांना डाव्या बाजूने चालणे. (बरोबर / चूक)

3. Use light in night driving. (Right / Wrong)

रात्री वाहन चालवितांना दिव्यांचा वापर करा. (बरोबर / चूक)

4. In organization of Exhibition provision of Cafeteria and Sanitation is needed.

(Right / Wrong)

प्रदर्शन आयोजनात उपहारगृह व स्वच्छतागृहाची तरतूद करणे गरजेचे आहे (बरोबर / चूक)

5. To prevent accidents adequate visibility of light is important. (Right / Wrong)

अपघात प्रतिबंधासाठी पुरेसा प्रकाश असणे आवश्यक असते.(बरोबर / चूक).

Disaster Management
PAPER I- Organisation & Management Study

Time:- 3 Hours

Marks: 100

Q.1. Write essay on any one खालीलपैकी कोणत्याही एक विषयापर निबंध लिहा 20

1. Explain in Detail the Importance of Training and Education in organisation
संस्थेमधील शिक्षण व प्रशिक्षण याचे महत्व विशद करा
2. Explain Rescue, relief and rehabilitation
सुटका, सोडवणुक आणि पुर्नवसन यांची माहिती लिहा

Q.2. Write short answers of any two. कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या 30

1. Explain importance of print media in Disaster Management
छापील प्रसारमाध्यमाचे आपत्ती व्यवस्थापनातील महत्व विशद करा
2. Write in details principle of planning नियोजनाच्या तत्वावर माहिती लिहा
3. Discuss in details on Damage caused to life and Property by Natural
Calamities नैसर्गिक आपत्तीमुळे होणा.या जीवित व मालमत्तेची हानी यावर चर्चा करा?

Q.3. Write Short notes on any Six. कुठल्याही सहा प्रश्नांवर टिपा लिहा 30

1. Impact of Earthquake. भुकंपाचे परिणाम
2. Role of Electronic Media in disaster मुद्रित प्रसारमाध्यमांची आपत्तीमधील भुमिका
3. Do's & Don'ts in Tsunami त्सुनामी आल्यानंतर काय करावे व काय करू नये
4. Preventive measures while working in company
कारखान्यामध्ये काम करत असताना घ्यावयाची काळजी
5. Concept of natural calamities नैसर्गिक आपत्तीची संकल्पना
6. Impotence of communication in prevention and protection of calamities
संज्ञापनाचे आपत्ती प्रतिबंध व सौरक्षण करण्यामधील महत्व
7. Manmade disaster मानवनिर्मित आपत्ती
8. Post- disaster phase आपत्तीनंतरची आवस्था

Q.4. Match the following . जोडया लावा. 10

1. Pre- disaster phase आपत्तीपूर्व आवस्था	a. Bomb blast बॉम्ब स्फोट
2. Post- disaster phase आपत्तीनंतरची आवस्था	b. Tsunami त्सुनामी
3. Manmade disaster मानवनिर्मित आपत्ती	c. Preparedness पूर्व तयारी
4. Natural disaster नैसर्गिक आपत्ती	d. Earthquake भूकंप
5. Oceanic disaster सागरी आपत्ती	e. Rehabilitation पुर्नरवसन

Q.5. Write True and False खालील विधान सत्य की असत्य ते लिहा. 10

1. Famine is manmade disaster _____
दुष्काळ ही मानव निर्मित आपत्ती आहे
2. Long form of ISI is Indian Standard Institute _____
आय.एस.आय म्हणजे इंडीयन स्टनर्डड इन्स्टीटयुट
3. I.P.C is Indian Public Code _____
आय.पी.सी म्हणजे भारतीय लोक सविधान
4. Factory Act came into existent 1948 _____
कंपनी कायदा १९४८ ला आस्तीत्वात आला
5. Communal violence is natural disaster _____
जातीय दंगली हे नैसर्गिक आपत्ती आहे

May 2011
UNIVERSITY OF PUNE
DIPLOMA IN DISASTER MANAGEMENT
Paper II Common Risk: Fire Fighting and Rescue

Q.1. Write essay on any one of the following: खालीलपैकी कोणत्याही एक विषयापर निबंध लिहा (20)

1. Importance of training and education in fire fighting
अग्नी शामकसाठी शिक्षण व प्रशिक्षणाचे महत्व
2. Duties and responsibilities of security organization. सुरक्षा यंत्रणेची कर्तव्य व जबाबदारी

Q.2. Write short answers for any two: कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या (30)

1. Role of control room in fire fighting अग्नी शमनासाठी नियंत्रण कक्षाची जबाबदारी
2. Limitations of security organization सुरक्षा यंत्रणेच्या अडचणी
3. Need and importance of fire safety and rules आग सुरक्षा आणि नियम यांची गरज व महत्व
4. Importance of liaison with police and similar organization
पोलीस यंत्रणा व तस्तम संस्था यामध्ये समन्वयाचे महत्व

Q.3. Write short notes on any six: कुठल्याही सहा प्रश्नांवर टिपा लिहा (30)

1. Types of fire आगीचे प्रकार
2. List of common fire hazards सर्व सामान्य आगीची यादी
3. Fire detectors आग शोधक
4. Fire plans आगीचे नियोजन
5. Fire Brigade आग्नीशामक दल
6. Types of fire extinguisher आग्नी शामकाचे प्रकार
7. Do's and don'ts in fire आग लागल्यावर काय करावे आणि करू नये
8. Principles of Rescue operation सुटका याचे तत्व

Q.4. Match the following. जोडया लावा. (10)

1. Fire आग	a. Natural Disaster नैसर्गिक आपत्ती
2. Fire Extinguisher आग्नी शामक	b. Factory कंपनी
3. Fire Brigade अग्नी शामन दल	c. Ignition ज्वलन
4. Forest Fire वनवा	d. Security Force सुरक्षा दल
5. Lock out टाळे बंदी	e. Foam फेस

Q.5. Write 'True' or 'False'. खालील विधान सत्य की असत्य ते लिहा. (10)

1. Fire Force helpline number is 100 _____
आग्नी शामक दल याचा संपर्क क्रमांक
2. Water Sprinkler is a type of fire extinguisher _____
पाणी फवारणी हे आग विझवण्याचे साधन प्रकार आहे
3. Fire detectors and alarms are equipments of fire fighting _____
आग्नीचे शोध आणि गजर हे आग विझवण्याचे साधन आहेत
4. Fire Brigade is part of police force _____
आग्नी शामक दल हे पोलीस यंत्रणेचा एक घटक आहे
5. Hydrogen gas is used in fire extinguisher _____
हायड्रोजन वायु हे आग विझवण्यासाठी वापरला जातो.

May 2011
UNIVERSITY OF PUNE
DIPLOMA IN DISASTER MANAGEMENT
Paper III Common Risk: Industrial Safety

Q.1. Write essay on any one of the following: खालीलपैकी कोणत्याही एक विषयावर निबंध लिहा (20)

1. Magnitude and dimension of accidents अपघाताचे कारणे आणि व्यापकता
2. Concept and Importance of first aid प्राथमिक उपचार संकल्पना आणि महत्त्व

Q.2. Write short answers for any two: कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या (30)

1. 'A worker in sound health is an asset for maintaining and improving production' Discuss
निरोगी कामगार हे उत्पादन वाढवण्यासाठी व दर्जा टिकवण्यासाठी महत्वाचे असतात यावर चर्चा करा
2. Prevention of epidemics साथीचे आजारासदर्भात घ्यावयाची दक्षता
3. What are protective equipments? Explain any two in detail.
संरक्षण साधने म्हणजे काय ? हे सांगून कोणत्याही दोन साधनांची माहिती द्या
4. Basics of medical services आरोग्य सेवेचे मुळ घटक

Q.3. Write short notes on any six: कुठल्याही सहा प्रश्नांवर टिपा लिहा (30)

1. Emergency Help तात्काळ मदत
2. Ambulance Service रूग्णवाहिका सेवा
3. Common Hazards in Material Handling माल हातळताना होणारे अपघात
4. Public Media सार्वजनिक प्रसार माध्यमे
5. Mine Accidents खान कामातील अपघात
6. Radiation Hazards किर्णोत्सर् अपघात
7. Hygiene and Sanitation स्वच्छता व आरोग्य शास्त्र
8. Safety Vigilance सुरक्षा जागृकता

Q.4. Match the following. जोडया लावा. (10)

1. Industrial Accidents इंडस्ट्रीमधील अपघात	a. 1923
2. Unsafe physical condition असुरक्षित भौतिक वातावरण	b. 1948
3. Factories Act फॅक्टरी कायदा	c. 1956
4. Workman's Compensation Act कामगार नुकसान भरपाई कायदा	d. Negligence दुर्लक्ष
5. Company's Act कंपनी कायदा	e. Improper lighting अयोग्य प्रकाश

Q.5. Write 'True' or 'False'. खालील विधान सत्य की असत्य ते लिहा. (10)

1. Chemical hazards are arising out of poisonous acids _____
रसायनिक उपघात हे विषारी द्रव्यामुळे होतात?
2. Hygiene means to create, preserve and promote conditions that help in maintaining good health आरोग्य शास्त्र म्हणजे चांगल्या आरोग्यासाठी चांगले वातावरण निर्माण करणे व रक्षण करणे गरजेचे आहे _____
3. Fire triangle consists of heat, fuel and water _____
आगीच्या त्रिकोणातील घटक उष्णता, इंधन आणि पाणी
4. ILO stands for Indian Labour Organisation _____
आय एल ओ म्हणजे भारतीय कामगार संघटना
5. CISF stands for Central Industrial Security Force _____
CISF म्हणजे केंद्रीय औद्योगिक सुरक्षा यंत्रणा

UNIVERSITY OF PUNE
DIPLOMA IN DISASTER MANAGEMENT

Paper IV Social Risk: Civil Defence and Community Safety

Q.1. Write essay on any one of the following: खालीलपैकी कोणत्याही एक विषयावर निबंध लिहा (20)

1. Civil Defence नागरी सुरक्षा   2. Traffic Safety वाहतुक सुरक्षितता

Q.2. Write short answers for any two: कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या (30)

1. Explain the concept of modern war and weapons against civil population
आधुनिक युद्धाची संकल्पना व नागरीकांविरोधातील शस्त्रे या संकल्पना स्पष्ट करा?
2. Distinguish between Chemical weapons, Nuclear Weapons and Psychological warfare
and their effects रासायनिक शस्त्रे, अणु शस्त्रे आणि मानसास्त्रिय युद्ध यांच्यातील फरक स्पष्ट करून
त्यांच्या परिणाची चर्चा करा?
3. What is the concept of Civil Defence measure? Distinguish between peace time and
emergency measures नागरी सुरक्षा सधर्भात घ्यावयाची काळजी ? हे स्पष्ट करून शांतीच्या वेळी आणि
संकटकाळी नागरीकांनी घ्यावयाची काळजी यावर चर्चा करा?
4. Explain preventive, protective and restorative provisions of shelters
प्रतिबंधात्मक सुरक्षात्मक आणि पुनरस्थापन करणाऱ्या निवासविधा विषय करा .

Q.3. Write short notes on any six: कुठल्याही सहा प्रश्नांवर टिपा लिहा (30)

1. Safe Layout सुरक्षित ले आउट   2. Crowd control गर्दीचे नियंत्रण
3. Medical Centre तातडीचे आरोग्य मदत केंद्र   4. Emergency communication तात्काळ संपर्क
5. Do's and donts for vehicle drivers and conductors वाहन चालकांनी व वाहकांनी काय करावे व करू नये
6. Civil Defence Plan नागरी सुरक्षा आराखडा   7. Traffic Signals वाहतूक सिग्नल
8. Effects of explosives स्फोटकांचा परीणाम

Q.4. Match the following. जोडया लावा. (10)

1. Physical hazard भौतिक धोके	a. Germs like tetanus धनुर्वाताचे जंतू
2. Chemical hazard रासायनिक धोके	b. Accidents आपघात
3. Biological hazard जैविक धोके	c. Erosion of values मुल्यांचा -हास
4. Psychological hazard मानसीक धोके	d. Poisonous dusts विशारी धुक
5. Industrial hazard औद्योगिक धोके	e. Unguarded machine असुरक्षित यंत्र

Q.5. Write 'True' or 'False'. खालील विधान सत्य की असत्य ते लिहा. (10)

1. Vehicles on the road should keep left while overtaking वाहणे डाव्या बाजूने ओव्हरटेक कराविते ___
2. While walking on the street keep left ___ रस्त्यावर डाव्या बाजूने चालावे _____
3. Yellow signal means 'stop' पिवळी बत्ती म्हणजे "थांबा" _____
4. Avoid 'blowing horn' at night रात्री हॉर्न वाजवू नये _____
5. Driving without helmet on two wheeler is prohibited हेल्मेटशिवाय दुचाकी चालवणे मनाई आहे. _____

